

Pavlenko M. To the question on pillars for training foreign students to forecasting.

This article is dedicated to the problem of description of linguistic elements, which can be used for training the foreign students forecasting about following sense of the text.

Keywords: *Russian as a foreign language, linguistic elements for forecasting, monosemantic and polysemantic conjunctions, pillars of the line of semantic conclusion.*

Першина Л. В.

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (Україна)**

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ПІД ЧАС ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ

У статті розглядаються особливості формування комунікативної компетенції, а саме її різновиду – мовленнєвої компетенції, студентів спеціального факультету, визначається її суть та структура. Представлено шляхи формування комунікативних навичок під час домашнього читання.

Ключові слова: *комунікативна компетенція, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, комунікативні навички, домашнє читання, художній текст.*

Актуальність дослідження. Основною метою навчання іноземній мові є формування комунікативної компетенції. Термін "компетенція" був уведений у науковий обіг, американським ученим Н. Хомським. Цей термін означав знання системи мови на відміну від володіння нею в реальних ситуаціях спілкування. Пізніше з'явився термін **комунікативна компетенція**, під якою розуміли здатність здійснювати спілкування через мову, тобто передавати й обмінюватися думками в різноманітних ситуаціях у процесі взаємодії з іншими учасниками, правильно використовувати систему мовних і мовленнєвих норм та вибирати комунікативну поведінку, адекватну автентичній ситуації спілкування [4; 54].

Н. Хомський звертає увагу на можливості абстрактних мовців продукувати певною мовою граматично правильно оформлені речення. А теорія комунікативної компетенції американського лінгвіста Д. Хаймза спрямована на визначення того, що має знати мовець, аби бути компетентним у спілкуванні, робиться акцент на необхідності зосереджуватися у навчанні мови на формуванні **комунікативних навичок** більше, ніж на знаннях граматичних структур.

У науковій психолінгвістичній, педагогічній та методичній літературі існують різні підходи до визначення комунікативної компетенції. Серед науковців, які займалися цією проблемою, можемо назвати наступних зарубіжних та вітчизняних лінгвістів та вчених, наприклад, М. Халідей, Д.А. Вілкінз, Р. Валетт, Ш. Гез, М. Фіноккіаро, С. Савіньон, Р. Белл, Л. Біркун, Л. Брахман, Д. Шейлз, С. Брумфіт, О. Волобуєва, Р. Джонсон, Г. Китайгородська, С. Козак, С. Мельник, Е. Пассов, М. Свейн, Д. Хаймс, В.Д. Ширшов, Л. Щерба, В.Л. Скалкін, І.О. Зимня, Є.М. Верещагін, В.Г. Костомаров, Г.Д. Томахін, Н.Ф. Бориско, Н.Б. Ішханян, Т.О. Вольфовська, І. Божович, В.М. Топалова, О.П. Петрашук, Л.П. Смелякова, Т.В. Опанасенко).

Психологи, психолінгвісти, дидакти й методисти доводять, що комунікативна компетенція – не лише навчальна мета, а й одна з визначальних умов оволодіння знаннями на різних рівнях освіти.

Комунікативна компетенція є складним, системним утворенням. Питанням структури комунікативної компетенції займалися М. Кенел та М. Свейн, Л. Бахман, А. Палмер, М. Халідей, Р. Кліффорд, М.М. Вятютнев, В.О. Коккота, Н.І. Гез,

В.М. Топалова та ін.

Отже, проаналізувавши компоненти комунікативної компетенції, головними серед них ми виділяємо мовну та мовленнєву компетенції. Ми розділяємо точку зору І.В. Волкової, яка вважає що **мовна компетенція** – це система вироблених і засвоєних у процесі мовленнєвої діяльності мовознавчих правил, достатніх для адекватного сприйняття буттєвих явищ суб'єктами мовлення, тобто це знання.

Але мета навчання іноземної мови у ВНЗ передбачає не лише знання мовної системи, а й практичне володіння мовою, тобто відповідний рівень сформованості навичок і вмінь, що відноситься до мовленнєвої компетенції.

Мовленнєва компетенція є різновидом комунікативної і означає здатність людини до практичного використання знань про мову в процесі спілкування з певною усвідомленою метою, у визначених мовленнєвих ситуаціях та полягає у сформованості вмінь і навичок користування мовною компетентністю в усній чи писемній формі, у конкретних мовленнєвих ситуаціях [1], це здатність побудови цілісних, зв'язних та логічних висловлювань різних функціональних стилів в усній та писемній мові на основі розуміння різноманітних видів текстів у читанні та аудіюванні [3; 71].

Проблема формування й розвитку мовленнєвої компетентності залишається важливою впродовж усього терміну навчання. Усвідомлення означеної проблеми, а також потреба в науковому обґрунтуванні й розробленні методики формування та розвитку мовленнєвої компетентності, а саме комунікативних навичок студентів спеціального факультету, є актуальною і зумовили вибір напрямку нашого дослідження.

Серед шляхів формування іншомовної комунікативної компетенції студентів мовних ВНЗ, а саме комунікативних навичок, ми виділяємо домашнє читання. Слід зазначити, що базовим матеріалом є художній текст.

Мета нашого дослідження – виявлення можливостей використання домашнього читання при формуванні комунікативних навичок студентів.

За словами В.Д. Ширшова, **комунікативні навички** – це автоматизовані компоненти свідомих дій, які сприяють швидкому та точному відображенню комунікативних ситуацій, означають успішність сприйняття, розуміння об'єктивного світу та вплив на нього в процесі педагогічної комунікації. [5; 39]

Для формування мовної компетенції читання текстів різного плану дає студентам можливість оволодіти унікальним тематичним розмаїттям лексики, сформувати граматичні навички. Завдяки різним методам і формам роботи з текстом (рольові ігри, проблемні ситуації, диспути, творчі проекти, анотування) можливий розвиток у студентів умінь і навичок читання і письма, розуміння на слух і говоріння.

Головне призначення домашнього читання – здобуття інформації з текстів на іноземній мові. Разом з цим, систематичне та планомірне читання є важливим джерелом та засобом збільшення лексичного запасу та розвитку навичок усного мовлення студентів, яке повинно стати невід'ємним, рівноцінним компонентом всього педагогічного процесу навчання іноземним мовам. Читання про себе надасть студентам можливість пропустити через свою свідомість за одиницю часу велику кількість мовних комбінацій, тобто граматичних структур та лексичних сполучень. (В.С. Цетлин, З.М. Цветкова, С.К. Фоломкина и др.).

Щодо цілі організації домашнього читання в наш час виділилися дві тенденції:

- 1) читання з ціллю зрозуміти текст, тобто власне читання;
- 2) читання як підготовка до бесіди на основі прочитаного.

На думку Н. Іщука, читання – це одна з головних мовних навичок, якими повинні оволодіти студенти в процесі вивчення іноземної мови, це не тільки ціль навчання як самостійний вид мовленнєвої діяльності, а також засіб формування навичок. Тому читання є не тільки кінцевою ціллю, а й засобом досягнення цієї цілі. [6]. Слід підкреслити, що при будь-якому підході до організації домашнього читання слід

пам'ятати, що текстовий матеріал повинен бути цікавим та мати виховний вплив.

Так, в ході нашого дослідження з проблеми формування комунікативних навичок нами був розроблений та апробований комплекс завдань з домашнього читання на матеріалі книги Jane Austen "Pride and Prejudice" для студентів 3 курсу факультету мов світу.

Нами був запропонований художній твір, який належить до англійської класичної літератури, тому що використання саме художнього тексту на нашу думку має свої переваги, а саме:

- є джерелом соціокультурної інформації;
- методично більш оправдано читання твору в продовженні, а не окремі тексти, тому що нерозуміння деяких фрагментів може бути компенсовано при обговоренні прочитаного, що полегшує розуміння наступних уривків;
- є можливість надати оцінку твору, героям та ситуаціям;
- своєрідність композиційної будови, яка має емоційний вплив на читача, а також сприяє кращому розумінню;
- характерною рисою художнього тексту є фабульність, тобто сюжетність. Читач чекає на вирішення конфліктів. Всі компоненти сюжету сприяють правильному розумінню наступного викладу, а значить, стимулюють мовну здогадку, розвивають мислення;
- мають різноманітні мовні засоби, своєрідний відбір та застосування лексичних одиниць та граматичних конструкцій;
- лексика тісно торкається до загально вживаних слів, тобто розмовної мови, тому є явним зв'язок навчання читання і говорінню на основі художніх текстів під час домашнього читання;
- сприяє можливості введенню студентів в світ культури країни, мова якої вивчається. Тут слід зорієнтувати студентів в історичному часі та місці відбування подій для їх правильного представлення культурно-національної специфіки окремих районів країни та ін.

Вище зазначені характеристики художнього тексту дають основу стверджувати, що при навчанні іноземній мові домашнє читання слід проводити на матеріалі творів художньої літератури країни, мова якої вивчається.

Нами було запропоновано серію лексичних та граматичних завдань, які є різними за своїм рівнем і спрямованістю. За метою і складністю їх можна поділити на три рівні. Для виконання вправ і завдань першого рівня достатньо знати значення лексичних одиниць, рекомендується знайти їх у тексті і побачити, як вони використані письменником контекстуально. Далі пропонуються вправи на активізацію лексики твору. Наприклад,

1. Translate words and word-combinations into Russian and write situations according to the text using the following word-combinations and phrases.

2. Check if you know the meaning of these words and phrases. Match the words on the left with the meanings on the right.

3. Fill in the gaps in the sentences below with a suitable preposition.

Другий рівень лексичних вправ і завдань спрямований на розкриття полісемії лексичних одиниць. Студентам пропонується пояснити значення слів та словосполучень у реченнях з тексту, прокоментувати контекстуальне вживання слова, обрати синоніми, знайти семантичні відповідності.

1. Transcribe, give all the meanings of the following words and explain the meaning used in the text.

2. Find the English equivalents to words and word-combinations in the text and write situations according to the text using the following word-combinations and phrases. 3. Find the odd word in the given list. 4. State true or false and prove your choice. 5. Complete the sentences.

Третій вид вправ направлений на вживання певних лексичних одиниць при відповіді на запитання, щодо поведінки, характеристики персонажів. Студентам пропонується висловитися в усній або письмовій формі з проблематики тексту, порівняти свій життєвий досвід з ситуаціями, які описані у тексті, прокоментувати особливості поведінки персонажів у їхньому оточенні. Основними вправами цього типу є:

1. Answer the questions.
2. Give characteristics of the following heroes.

Як відомо, метою навчання мовленнєвої компетенції є розвиток навичок мовлення, тому пропонується розвивати їх у різних формах: монологічній, діалогічній та полілогічній.

Представляючи завдання на перевірку розуміння прочитаного ми мали дві основні мети: стимулювати студентів до уважного читання тексту і перевірити розуміння змісту в цілому і значення окремих текстових фрагментів. Питання на перевірку уваги роблять акцент на певних деталях і формулюються таким чином, щоб читачеві самому було цікаво знайти відповідь, при необхідності повернувшись до тексту. Наприклад, 1. Who said the following words and when?

2. Try to guess about whom it was said.
3. What characters did you meet in these chapters?
4. Who lived in these places?

На формування компетенції письма спрямовані такі завдання:

1. Give a summary of the given chapters.
2. Write a paragraph of 8-10 sentences to comment on the statement.

Зазначені вище компоненти синтезовані у комплексі завдань з домашнього читання. Вони складаються з розділів ("chapters"), основними компонентами яких є: передтекстові завдання, список лексичних одиниць, які пропонуються для активного засвоєння, лексичні вправи, питання та завдання для перевірки розуміння прочитаного та обговорення тексту. Запропонована технологія була апробована студентами 3 курсу інституту мов світу Південноукраїнського державного університету імені К.Д. Ушинського. Результати показали кількісний та якісний приріст усіх компонентів комунікативної компетенції студентів. Студенти показали добру орієнтованість у країнознавчих та культурних реаліях тексту, їх мова стала більш ідіоматичною, правильніше оформленою лексично та граматично. Нами було також застосований відеоматеріал. Було показано декілька фільмів знятих за цим твором. Одержані результати підтверджують ефективність застосування та розробку таких технологій, які направлені на формування комунікативних навичок студентів під час домашнього читання.

Висновки. Слід зазначити, що при формуванні комунікативних навичок домашнє читання покликане зіграти провідну роль. Робота з художнім текстом розширює світогляд студентів, розвиває їх пізнавальні інтереси, інтелект, логічне мислення, дозволяє студентам розуміти іноземну мову у її соціально-культурному контексті, вчить бачити її стильову різноманітність, розуміти її експресивний потенціал. Різні види інформації, яку студенти одержують з текстів для домашнього читання, стимулює самостійність мислення, спонукає до ініціативного мовлення, в якому студенти вчать відображати свої суб'єктивні погляди, інтереси та життєву позицію. При правильній організації роботи з домашнього читання у студентів формується художній смак, вони навчаються аналізувати та узагальнювати, аргументувати та контраргументувати, поглиблюючи при цьому знання та формуючи комунікативні навички.

Використана література:

1. Волкова І.В. Мовні і мовленнєві компетентності: теоретико-методичний аспект. – http://bdpu.org/scientific_published/akt_probl_sl_filol-14/01.doc
2. Євченко В.В. Сидоренко С.І. / Серія: Use classic literature to learn English. Рекомендовано Міністерством освіти та науки України. – Вінниця : Нова Книга, 2003.
3. Ізмайлова О.А. Формування іншомовної компетенції як структурного компоненту комунікативної

культури студентів мовних ВНЗ // Викладання у вищих закладах освіти. – Вип. 17. – Херсон, 2010. – С. 67-72.

4. Хомський Н. Язык и мышление / Хомський Н. – М. : Рус. яз., 1972. – 123 с.
5. Ширшов В.Д. Педагогическая коммуникация : учебное пособие. – Екатеринбург, 2001. – 240 с.
6. Ishcuk, “The Manual on the Home Reading for the Senior Students of the Secondary School”, “Английский язык”. – № 41. – 1998. – С. 4.

Першина Л. В. Формирование коммуникативных навыков студентов специального факультета во время домашнего чтения.

В статье рассматриваются особенности формирования коммуникативной компетентности, а именно её разновидности – речевой компетентности, студентов специального факультета. Определяются её суть и структура. Представлены способы формирования коммуникативных навыков во время домашнего чтения при помощи художественного текста.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, речевая компетенция, языковая компетенция, коммуникативные навыки, домашнее чтение, художественный текст.

Pershina L. V. Kuivumyn of students communicative skills throught the home reading at the special faculty/

In the article the peculiarities of the communicative competence formation, i.e. its kind – speech competence of students of special faculty is investigated. Its essence and structure are defined. The ways of the formation of communicative skills during home reading with the help of text of belles-lettres style are presented.

Keywords: linguistic competence, speech competence, communicative skills, home reading, text of belles-lettres style.

Плотніков Є. О.
Ніжинський державний університет імені М. Гоголя (Україна)

ИНДУКЦИЯ ТА ДЕДУКЦИЯ ЯК МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ РЕЦЕПТИВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті подано порівняльний аналіз двох методів формування іншомовної рецептивної граматичної компетенції студентів мовних факультетів педагогічного напрямку. Наведено переваги та недоліки даних методів, запропоновано найбільш раціональні шляхи їх використання.

Ключові слова: рецептивна граматична компетенція, індуктивний метод, дедуктивний метод.

Не секрет, що вагоме значення в процесі формування іншомовної рецептивної граматичної компетенції (РГК) та навчання граматики загалом, має не тільки навчальний матеріал, але й те, яким чином він організований та поданий студентам, а також спосіб оволодіння таким матеріалом. Саме взаємозв'язок між організацією навчального матеріалу та способами його засвоєння, на нашу думку, є ключовим аспектом навчання граматики іноземної мови (ІМ). Метою нашої статті є порівняння двох широко розповсюджених методів навчання граматики ІМ: індуктивного та дедуктивного. Для визначення оптимальних взаємозв'язків та співвідношень у процесі формування англійської РГК майбутніх учителів, варто розглянути основні підходи до навчання іншомовної граматики.

Незважаючи на існуюче розмаїття, усі підходи до навчання граматики можна умовно розділити на дві категорії: експліцитні та імпліцитні [2: 110-115; 4 та ін.]. Основним критерієм такого поділу виступає наявність (експліцитні) або відсутність (імпліцитні)